

СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ

Анотація

В умовах дестабілізації економічної ситуації в Україні внаслідок тривалого збройного конфлікту загострюються проблеми у грошово-кредитній сфері, зокрема у банківській системі. Основними *зовнішніми загрозами* фінансовій стійкості є: посилення гібридних загроз національній безпеці; дефіцит зовнішнього фінансування та звуження можливостей доступу до міжнародних ринків капіталу; повільне відновлення розвитку світової економіки та збереження низьких цін на світових сировинних ринках; впровадження торговельних обмежень Україною та РФ; звуження зовнішніх ринків збуту через високу конкуренцію; згортання іноземними компаніями інвестиційної активності; впровадження додаткових санкцій з боку Росії; надходження незначних обсягів донорської допомоги. *Внутрішні ризики* фінансовій стійкості включають: недостатні темпи здійснення реформ; збереження низької кредитної активності; дефіцит енергетичних ресурсів; загострення ситуації у сфері трудової міграції та біженців; посилення конкуренції на внутрішньому ринку через збільшення імпорту з ЄС; посилення девальваційних очікувань; перегляд соціальних стандартів; зростання інфляції; погіршення стану ринку праці; посилення диспропорцій між прискореним зростанням попиту населення та недостатнім зростанням пропозиції; зростання бюджетного дефіциту; повільні темпи приватизації.

Подальші дії держави у сфері вдосконалення грошово-кредитної політики мають включати в себе наступні кроки: започаткування роботи Кредитного реєстру; коригування пріоритетів діяльності НБУ; досягнення середньострокової цілі інфляції протягом 2018-2020 рр.; підтримка стабільного низькоінфляційного середовища; вдосконалення (при необхідності) поточного режиму інфляційного таргетування додатковими інструментами; поступове зниження рівня облікової ставки; завершення підготовки до відкриття ринків капіталу; накопичення міжнародних резервів, реалізація політики їх раціонального використання; ліквідація тіньового валютного ринку; реформування державних банків; створення механізму структурного рефінансування; забезпечення виконання Концепції партнерства Світового банку з Україною на 2017-2021 роки; посилення захисту прав споживачів фінансових послуг через створення інституту фінансового омбудсмена; зменшення обсягів непрацюючих (проблемних) кредитів; впровадження нових цифрових технологій та створення правового поля для їх використання; популяризація розвитку електронних грошей; формування та забезпечення безперебійного функціонування механізму кіберзахисту та інформаційної безпеки в банківській системі.

Впровадження та виконання описаних вище заходів має забезпечити фінансову стабільність та відновлення фінансової системи України у середньостроковій перспективі.

СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ

Збалансований соціально-економічний розвиток держави значною мірою залежить від створення та реалізації ефективної грошово-кредитної політики, значущість якої в системі державного регулювання економіки в сучасних умовах постійно підвищується. Забезпечення стабільності національної грошової одиниці, керованості інфляції, зниження облікової ставки, якісне виконання функцій контролю за банківською системою та підтримання фінансової стабільності дозволять сформувати підґрунтя економічного зростання, так як сприятимуть активізації фінансово-господарської діяльності в реальному секторі економіки та відновленню довіри до фінансового сектору. Тому виникає об'єктивна потреба у визначенні стратегічних засад грошово-кредитної політики на середньострокову перспективу та визначенні пріоритетних напрямів їх реалізації, які мають враховувати передовий світовий досвід та існуючі макроекономічні обставини.

Для визначення стратегічних засад грошово-кредитної політики на середньострокову перспективу необхідно, в першу чергу, визначити основні ризики та загрози фінансової стійкості, які сформувалися в національній економіці та включають¹:

Зовнішні загрози фінансовій стійкості:

- посилення гібридних загроз національній безпеці України, у т.ч. активне військове протистояння на сході країни;

- дефіцит зовнішнього фінансування та звуження можливостей доступу до міжнародних ринків капіталу (неотримання запланованого фінансування від МВФ);

¹ Випуск “Україна: перспективи розвитку. Консенсус-прогноз” (Квітень 2018) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Konsensus-prognoz>

- повільне відновлення розвитку світової економіки та збереження низьких цін на світових сировинних ринках;
- впровадження торгівельних обмежень Україною та РФ ;
- звуження зовнішніх ринків збуту через високу конкуренцію;
- згортання іноземними компаніями інвестиційних планів або перенесення термінів їх реалізації на майбутній період у зв'язку з макроекономічною невизначеністю;
- впровадження додаткових санкцій до України з боку Росії;
- надходження незначних обсягів донорської допомоги.

Внутрішні ризики включають:

- недостатньо швидке проведення реформ;
- збереження низької кредитної активності комерційних банків;
- дефіцит енергетичних ресурсів;
- загострення ситуації у сфері трудової міграції та біженців;
- посилення конкуренції на внутрішньому ринку через збільшення імпорту з ЄС;
- посилення девальваційних очікувань на валютному ринку;
- перегляд соціальних стандартів у бік підвищення з відповідним навантаженням на бюджет;
- посилення інфляційних процесів внаслідок зростання витрат виробництва та зростання неплатоспроможності реального сектору економіки;
- погіршення стану ринку праці та зростання негативних очікувань роботодавців;
- посилення диспропорцій між прискореним зростанням попиту населення та недостатнім зростанням пропозиції з боку вітчизняного виробництва;
- зростання дефіциту державного бюджету та касових розривів у Пенсійному фонді, інших Фондах державного соціального страхування України;

- повільні темпи приватизації.

Виходячи з наведеного, з метою формування ефективних стратегічних документів у сфері грошово-кредитної політики, в останні два роки НБУ розпочав процедуру їх попереднього розгляду. Зокрема, основні пропозиції стосовно розроблення засад грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу опрацьовано в експертно-наукових колах з метою виявлення основних недоліків, висловлення критичних зауважень і пропозицій щодо їх оптимізації.

Аналіз «Основних засад грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу», які розроблено відповідно до: Стратегії сталого розвитку “Україна–2020”, завдань економічної програми, що реалізується в межах угоди з Міжнародним валютним фондом (МВФ) про Механізм розширеного фінансування (EFF), Прогнозу економічного та соціального розвитку України на 2018–2020 роки та макроекономічного прогнозу Національного банку, Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, засвідчив, що вони визначають монетарний режим та принципи грошово-кредитної (монетарної) політики, серед яких залишаються актуальними більшість завдань попередніх років: пріоритетність досягнення та підтримки цінової стабільності в державі; дотримання режиму плаваючого обмінного курсу та поступова ліквідація тіньового валютного ринку; перспективний характер прийняття рішень, які мають ґрунтуватися на макроекономічній основі та сприяти економічному зростанню; інституційна, фінансова та операційна незалежність Національного банку при виконанні своїх функцій; прозорість та підзвітність його діяльності.

На виконання зазначених завдань у 2018 році було прийнято низку інших стратегічних документів. Так, 21 лютого 2018 р. Кабінет Міністрів України прийняв Стратегію розвитку державного банківського сектору до

2022 року, яка на думку представника МВФ Йоста Люнгмана², дозволить усунути потребу у рекапіталізації банків та відкриє шлях до оздоровлення банківської системи. Зазначена Стратегія передбачає: впровадження стратегій для окремих державних банків з метою відновлення їх стабільності та прибутковості; вдосконалення ефективної моделі управління шляхом застосування кращих практик корпоративного управління та корпоративної відповідальності; впровадження розроблених механізмів для боротьби з непрацюючими кредитами з метою зменшення їх залишкової вартості; забезпечення впровадження планів виходу держави з капіталу цих банків для підвищення їх вартості. В цілому, це означає, що частка держави у банківському секторі до 2022 повинна зменшитися до 24 %, що відповідає тенденціям у розвинутих країнах.

16.03.2018р. було сформовано і презентовано НБУ Стратегія Національного банку³ (дорожня карта), основною метою якої визначено: забезпечення цінової і фінансової стабільності та сприяння економічному зростанню. Її реалізація буде здійснюватися за 7 напрямками розвитку, в тому числі:

Ціль 1: «Низька та стабільна інфляція», досягнення якої потребує:

- поглиблення трансмісійного механізму монетарної політики та встановлення облікової ставки на рівні, що дозволить забезпечити зниження очікуваної інфляції до цільових значень, заявлених у Основних засадах грошово-кредитної політики;

- проведення ефективної комунікаційної політики з економічними агентами для стабілізації інфляційних очікувань на низькому рівні;

- забезпечення нагромадження міжнародних резервів як основи стабілізації за несприятливих умов;

- збереження режиму гнучкого обмінного курсу на валютному ринку.

² МВФ: стратегія розвитку держбанків усуне потребу у їх рекапіталізації. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2018/02/28/634518/>

³ Національний банк презентував Стратегію Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65990001&cat_id=55838

Ціль 2: «Стабільна, прозора та ефективна банківська система»
реалізовуватиметься завдяки:

- переходу до ризик-орієнтованого банківського нагляду: аналіз бізнес-моделей та стратегій банків; щорічне стрес-тестування; посилений контроль операцій банків з пов'язаними особами;
- гармонізації банківського законодавства України з нормами ЄС та відповідність рекомендаціям Базельського комітету;
- удосконаленню макропруденційного нагляду та підвищенню якості розкриття фінансової та пруденційної звітності;
- посиленню вимог до інформаційної безпеки з метою забезпечення безперервної діяльності банківської системи та захисту її від кібератак.

Ціль 3: «Відновлення кредитування», яке можливе через:

- впровадження єдиного Кредитного реєстру;
- зменшення обсягів непрацюючих (проблемних) кредитів: розробка та втілення програм по скороченню проблемної заборгованості; стимулювання розвитку ринку цих кредитів; спрощення процедури стягнення застави за проблемними кредитами;
- посилення захисту прав споживачів фінансових послуг, створення інституту фінансового омбудсмена;
- посилення захисту прав кредиторів через вдосконалення процедури банкрутства та розбудову інституту приватних виконавців.

Ціль 4: «Ефективне регулювання фінансового сектору», для чого необхідно:

- визначення цільової моделі діяльності регуляторів фінансового сектору (проект «SPLIT»);
- законодавче вдосконалення діяльності небанківських установ (у т.ч. надавачів інноваційних фінансових послуг) та запровадження системи їх захисту;

- перебудова інфраструктури фондового ринку відповідно до міжнародних вимог (відкриття міжнародним депозитарієм рахунку в Депозитарії НБУ).

Ціль 5: «Вільний рух капіталу» передбачено реалізувати через такі заходи:

- лібералізація діючих валютних обмежень (залежно від макроекономічних передумов);

- приєднання до міжнародних стандартів обміну електронними даними та міжбанківськими розрахунками і створення єдиного стандарту обміну фінансовою інформацією;

- зміна законодавства про валютне регулювання через прийняття нового закону про іноземну валюту;

Ціль 6: «Фінансова інклюзія» передбачає:

- розвиток нових платіжних систем (переведення транзакцій в електронні канали, використання пристроїв мобільного зв'язку, поширення міжнародних платіжних систем;

- запровадження віддаленої ідентифікації клієнтів для надання їм різних фінансових послуг;

- укладення договорів у без паперовій формі за допомогою цифрового підпису).

Ефективне виконання вище перерахованих зовнішніх шести Цілей Стратегії неможливе без змін самого Національного банку, який має стати відкритим, незалежним та ефективним. Вдосконалення діяльності Національного банку повинна здійснюватися за допомогою запровадження ефективної системи прийняття рішень для досягнення запланованих Цілей, забезпечення прозорого та дієвого процесу розробки та імплементації регуляторних рішень, системи належного внутрішнього контролю за ризиками та розвитку ощадливого і ефективного користування державними фінансовими ресурсами.

Для визначення шляхів реалізації даної Стратегії необхідно проаналізувати, що в Україні зроблено уже на сьогодні та які ще основні заходи треба зробити.

Найбільш небезпечними загрозами для фінансової стабільності у світі стали кібератаки, щорічні втрати від яких становлять від 0.25 до 1.0 трлн. дол. США, а щорічні витрати на забезпечення кібербезпеки досягають 100 млрд. дол. США і постійно зростають⁴.

Підходи до вирішення цієї проблеми в Україні було враховано у Законі України № 2163 від 05.10.2017 р. «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», який набрав чинності 09.05.2018 р., де НБУ визначено одним із основних суб'єктів національної системи кібербезпеки, якому надано право визначати порядок, вимоги та заходи для забезпечення кіберзахисту та інформаційної безпеки в банківській системі. Постановою Правління НБУ № 95 від 28.09.2017 р. «Про затвердження Положення про організацію заходів із забезпечення інформаційної безпеки банківській системі України» (набрала чинності 01.03.2018р.), встановлено обов'язкові вимоги з організації заходів для забезпечення кіберзахисту та інформаційної безпеки в банківській системі, принципи управління ними та вимоги до інформаційних систем банків, що взаємодіють з інформаційними системами НБУ.

Крім прийняття вище зазначеного Закону, ухвалено також Закон України «Про електронні довірчі послуги» № 2155-VIII від 05.10.2017 р., який визначає правові та організаційні засади надання електронних довірчих послуг, у т. ч. транскордонних, права та обов'язки суб'єктів правових відносин у цій сфері, порядок здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у ній, а також правові та організаційні засади здійснення електронної ідентифікації (електронний підпис,

⁴ Global financial stability report. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2017/03/30/global-financial-stability-report-april-2017>

електронна печатка, електронна позначка часу, реєстрована електронна доставка та ін..) та зміни до Податкового кодексу України (відповідно до цих змін з 1 січня 2018 року набрали чинності норми щодо оподаткування операцій банків та інших фінансових установ, пов'язаних із запровадженням МСФЗ 9: зокрема, скасовано встановлений ліміт розміру резервів, який дозволено враховувати у складі витрат при оподаткуванні, вдосконалено норми щодо прощення кредитором заборгованості позичальника – фізичної особи, та враховано коригування результатів минулих років).

Набрали чинності нові правила щодо реорганізації та спрощеної капіталізації банків. Відповідно до Закону України “Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків” № 1985-VIII від 23.03.2017⁵ НБУ оптимізував процедуру реорганізації банків шляхом приєднання, яка триватиме 3 - 4 місяці (а не півтора року, як раніше). Зазначений закон визначає також процедуру спрощеної капіталізації банку та порядок припинення банківської діяльності юридичної особи.

Почалась підготовка до відкриття ринків капіталу, як важливого аспекту валютної лібералізації. Відбувається повна зміна концепції регулювання валютного контролю та скасування низки жорстких обмежень, накладених на роботу із зовнішніми ринками капіталу. НБУ, зокрема, здійснив такі заходи у цій сфері:

- спростив умови та порядок купівлі іноземної валюти для іноземних інвесторів, що купують та продають ОВДП;
- дозволив як банкам, так і небанківським фінансовим установам на підставі індивідуальної ліцензії НБУ купувати та перераховувати іноземну валюту для розміщення за межами України гарантійного депозиту на рахунках міжнародних платіжних систем;
- дозволив видавати кредити в гривні під заставу іноземної валюти на рахунках позичальників.

⁵ Закон України «Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1985-19>

З 01.05. 2018 р. було змінено норматив валютної позиції банків, що дозволило їм торгувати іноземною валютою у більших обсягах. Це дає банкам можливість заробляти більше комісійних доходів на трансакціях з обслуговування руху капіталу.

17.05.2018 р. прийнято в першому читанні Проект Закону «Про валюту» №8152 від 19.03.2018 р. (схвалений Вищою експертною радою при Раді Національного банку України). Основним завданням даного Законопроекту є:

- удосконалення законодавчої бази та приведення її у відповідність до найкращих європейських практик (директиви ЄС про вільний рух капіталу) та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та сприятиме переходу до ліберальної моделі валютного регулювання, що стимулюватиме розвиток зовнішньоекономічної діяльності, збільшення експорту та зміцнення і розвиток національної економіки;

- створення сприятливих умов для іноземних інвесторів капіталу в українську економіку;

- вдосконалення правового забезпечення реалізації єдиної державної валютної політики, що сприятиме розвитку національної економіки і міжнародного співробітництва.

З жовтня 2017 р. на веб-сайті НБУ публікується Реєстр кредитних посередників банків – фізичних, юридичних та фізичних осіб-підприємців, через яких банки надають споживчі кредити, що дозволило знизити ризик шахрайства посередників та забезпечило достовірне інформування позичальників про умови та вартість пропонованих кредитів⁶.

Зобов'язання банків своєчасно повідомляти фізичних і юридичних осіб про те, що їх визнано пов'язаними з банком особами (не пізніше наступного робочого дня), дозволило удосконалити механізм контролю за операціями банків із пов'язаними особами через уточнення ознак пов'язаних з банком

⁶ Звіт про фінансову стабільність, грудень 2017р. [Електронний ресурс] – Режим доступу :<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60764561>

осіб (не вважаються пов'язаними з банком за ознакою спорідненості юридичні особи, у яких істотна частка належить державі, територіальній громаді чи міжнародним фінансовим установам).

З другого півріччя 2017 року НБУ здійснено зміни регуляторного середовища, що полягають у підвищенні прозорості банківських операцій та зниженні ризиків банків під час проведення активних операцій. Із 2018 року оприлюднюються звіти про структуру регулятивного капіталу кожного банку, що забезпечує можливість клієнтам банку та інвесторам приймати зважені рішення. Зокрема, запроваджено нові вимоги у сфері фінансового моніторингу, регулярне оприлюднення фінансової інформації банків (в т.ч. структуру кредитного портфеля в розрізі фінансових класів), створено основи для запуску Кредитного реєстру НБУ, що забезпечить формування відповідної інформаційної бази і є необхідною передумовою для розвитку кредитування в Україні, а відкриття банкам доступу до неї допоможе їм більш якісно оцінювати кредитний ризик.

20.06.2017 року Рада Директорів Світового банку схвалила Концепцію партнерства з Україною на 2017-2021 роки, яка сприятиме сталому та комплексному відновленню економіки України і узгоджується з цілями Стратегії розвитку України, які було визначені в Програмі і в плані дій Уряду, схваленому у 2016 році. Було, зокрема, визначено, що фінансова підтримка Світового банку буде забезпечена протягом всього періоду дії даної Концепції при умові: прогресу в реалізації реформ; успішного впровадження проектів МБРР; дотримання кредитного потенціалу Світового банку та нормативу кредитування в Україні⁷.

Розглядається можливість створення інституту фінансового омбудсмена для повноцінного захисту споживачів фінансових послуг. У Верховній Раді України зареєстровано Законопроект «Про устанovu

⁷ Схвалено Концепцію партнерства Світового банку з Україною на 2017-2021 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/skhvaleno-kontseptsiu-partnerstva-svitovoho-banku-z-ukrainoiu-na-roky?category=mizhnarodne-spivrobotnictvo>

фінансового омбудсмена» № 8055 від 22.02.2018 р., який вимагається Директивою 2013/11/ЄС⁸ та Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року, затвердженою Постановою Правління Національного банку України від 18.06. 2015 року № 391⁹, де вперше передбачено впровадити альтернативний (позасудовий) механізм позасудового вирішення спорів між споживачами та надавачами фінансових послуг, які будуть розглядатися швидко та справедливо.

В сучасних умовах, ІТ компанії, мобільні оператори та інші гравці на ринку ІТ-технологій поступово відбирають у банків частину банківських комісій. Тому виникає необхідність банкам все більше інвестувати в нові цифрові технології. Уже сьогодні впроваджуються розрахунки в транспорті картою або за допомогою QR-коду, відбувається ідентифікація фізичних осіб за допомогою Touch ID і Face ID, smart- рішення для міст, вже доступні платіжні технології Google Pay та Android Pay, у 2018 році на українському ринку з'явився мобільний додаток Apple Pay.

Про необхідність *впровадження нових цифрових технологій у фінансовій сфері* свідчать і останні дії НБУ. Так, слідом за центральними банками Німеччини і Росії НБУ заявив про розробку нового проекту Закону про криптовалюти і блокчейн. Українські регулятори, включаючи НБУ, розробляють систему контролю над ринком криптовалют, які *«будуть визнані одним з видів активів, які торгуються на майданчиках»*, – повідомив заступник глави Національного банку України Олег Чурій¹⁰.

Виходячи з вищенаведеного, основними стратегічними напрямками грошово-кредитної політики України на середньострокову перспективу мають стати:

⁸ Директива ЄС № 2013/11/EU від 21.05.2013 року «Про альтернативне вирішення спорів зі споживачами». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tpu.kiev.ua/direktiva-yes-2013-11-eu-vid-21-05-2013-roku-pro-alternativne-virishennya-sporiv-zi-spozhivachami/>

⁹ Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року, затверджена Постановою Правління Національного банку України від 18.06. 2015 року № 391. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>

¹⁰ В Україні гряде легалізація Bitcoin: НБУ розкрив подробиці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/426422/v-ukrayini-gryade-legalizatsiya-bitcoin-nbu-rozkryv-podrobytsi>

На рівні НБУ:

– реалізація комплексу заходів, спрямованих на досягнення середньострокової цілі інфляції (5% +/- 1 в.п.) протягом 2018-2020 рр., що визначена «Основними засадами грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу»¹¹, затвердженими Радою НБУ;

– започаткування роботи Кредитного реєстру, який зменшить ризики банку при видачі кредиту позичальнику, пов'язаного з виконанням своїх кредитних зобов'язань;

– розвиток внутрішнього фінансового ринку та забезпечення його стійкості, що надасть можливість сформувати надійні власні довгострокові фінансові ресурси та покращить кредитний та інвестиційний потенціал для розвитку національної економіки;

– використовувати досвід окремих розвинутих країн світу, який передбачає перехід до таргетування валютного курсу в рамках валютного коридору, ліквідності банківської системи та темпів приросту ВВП (поточний монетарний режим інфляційного таргетування в Україні не слід розглядати як аксіому та незмінний дороговказ, натомість при необхідності вдосконалювати додатковими інструментами);

– поступове (на тлі стабілізації ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках) зниження рівня облікової ставки як орієнтира для здешевлення кредитних ресурсів для реального сектору економіки;

– завершення процедури підготовки до відкриття ринків капіталу (повна зміна концепції валютного регулювання та валютного контролю та скасування низки жорстких обмежень, накладених на роботу із зовнішніми ринками капіталу);

– ліквідація тіньового валютного ринку шляхом завершення лібералізації валютного регулювання і контролю, що має стимулювати вихід із тіні абсолютної більшості валютних операцій банків, суб'єктів

¹¹ Основні засади грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=55564681>

господарювання та фізичних осіб. Реалізація цього завдання матиме позитивний вплив на динаміку валютного курсу і фінансову стабільність в країні, що в свою чергу, забезпечить зниження рівня доларизації економіки, що несе великі загрози ціновій і фінансовій стабільності держави і не сприяє ефективному її економічному розвитку;

на рівні Кабінету міністрів України:

– реформування державних банків шляхом підвищення стандартів корпоративного управління за рахунок впровадження кращих практик приватного сектору з подальшою частковою їх приватизацією, що зумовить зменшення їх кількості та впливу на економіку країни; реалізація (до 01.01.2019 р.) Комплексної стратегії розвитку державних банків, що передбачено «Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року»¹²;

на рівні Кабінету міністрів України спільно з НБУ:

– враховуючи позитивний досвід економічно розвинутих країн слід сформулювати пріоритетні напрямки для кредитування, які дадуть мультиплікативний ефект розвитку банківської системи та економіки в цілому, на основі яких необхідно розробити «Комплексну програму банківського кредитування розвитку економіки»;

– створення механізму структурного рефінансування банків, запровадження нових інструментів стимулювання банківського кредитування підприємств реального сектору економіки (зокрема, підприємств середнього та малого бізнесу, експортоорієнтованих, імпортозамінюючих та високотехнологічних). Одним з можливих варіантів активізації кредитування може бути створення механізму рефінансування надійних системних банків з метою подальшого спрямування цих коштів підприємствам реального сектору економіки. Ключовим принципом реалізації механізму структурного рефінансування має стати залежність обсягів та вартості кредитів, наданих

¹² Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266>

НБУ комерційним банкам, від обсягів та якості кредитів, що надаються банками підприємствам реального сектору економіки. Крім того, необхідне розроблення на рівні НБУ переліку індикаторів ефективності та контролю за реалізацією цього механізму;

– забезпечення виконання Концепції партнерства Світового банку з Україною на 2017-2021 роки, що сприятиме сталому та комплексному відновленню економіки України та забезпеченню стабільності фінансового ринку;

– посилення захисту прав споживачів фінансових послуг через створення інституту фінансового омбудсмена та посилення захисту прав кредиторів через вдосконалення процедури банкрутства та розбудови інституту приватних виконавців.

На рівні НБУ та окремих комерційних банків (для державних банків – компетенція Кабінету міністрів України):

– зменшення обсягів непрацюючих (проблемних) кредитів: розробка та втілення програм по скороченню проблемної заборгованості; стимулювання розвитку ринку цих кредитів; спрощення процедури стягнення застави за проблемними кредитами;

– впровадження нових цифрових технологій у банківській системі України та створення правового поля для їх використання в умовах стрімкого розвитку цифрової економіки;

– всебічна підтримка та популяризація розвитку електронних грошей – найменш розвинутого в Україні елементу системи безготівкових розрахунків;

– формування та забезпечення безперебійного функціонування механізму кіберзахисту та інформаційної безпеки в банківській системі.

Юрків Н.Я., Гладких Д.М.

Національний інститут стратегічних досліджень,

відділ фінансової безпеки, травень 2018 р.

червень 2018 р.